

פרוטוקול מס' 65

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
מיום 7.12.74 בשבת תשל"ה - 20.12.74 שעה 9.00.

נכחו:

חברי הוועדה:
י. חמיר - היו"ר
נ. אליעד
י. בארי
מ. בן-פורת
מ. חזקן
א. ורדיגר
ב. צ. קשת
י. שמיר

מוזמנים:
ד"ר ד. תמר - אוניברסיטת ת"א-חיפה.
ד"ר ש. ברובנדר-חשירות להגנת איכות
הסביבה.
צ. תירוש - משרד השיכון.
ד. יניר - משרד השיכון.
י. ליבוביץ - משרד הפנים.
י. לוידוביץ - משרד הפנים.
י. קניג - משרד הפנים.
י. עברון - נציג משפחת עבו מצפת.
י. עשני - תושב צפת.
ס. מנדל אדר' - חברת נהל גונבע.
נ. הפץ - " " "
ג. קעניג, רב - " " "
י. נחשון, עו"ד - " " "
י. בראזני - מזכיר הוועדה:
ש. ד"ק. - רשמח:

- סוד-היום: 1. הריסת מבנים שלא נבנו כחוק בערב אל סאוןאד.
2. א. הריסת רובע המקובלים בצפת - הצעת חבר-
הכנסת י. שריה.
ב. הריסת בית עבו ההיסטורי בצפת - הצעת חבר-
הכנסת בן-פורת.
3. מסקנות הוועדה בענין התכנית להקמת סכר על נהר
הירדן - הצעת חבר-הכנסת בארי.

=====

1. הריסת מבנים שנבנו שלא כחוק בערב-אל-סאוועד:

חיו"ר - י. תמיר: פותח את הישיבה.
סדר-היום המוצהר הוא שתי ההצעות לסדר-
היום של חברי-הכנסת שריד ובן-פורת וכן ידועות. אולם בסדר-
נכנס לדיון בסעיף זה הבטחנו לממונה על מתח הצפון לשקול מחדש
מסקנה מסוימת של הוועדה בדבר הריסת מבנים במרומי הגליל,
במקום שאי-אפשר לבצע פסקי-דין באמצעים קונבנציונאליים לתת
לשם אישור להשתמש בחומרי נפץ. אנחנו קיימנו מספר ישיבות
בדבר ביצוע ההריסות בערב-אל-סאוועד, כי לשם אי-אפשר להביא
בולדוזר והממונה על המחוז מבקש לשקול מחדש את האפשרות של שימוש
בחומרי נפץ, ובעיקר, לאחר שקיבל תשובה מצה"ל שהוא אינו
מעורב בעניין.

י. קניג: אדוני היושב-ראש, חברי-הכנסת.
כפי שכבר נאמר, בשעתו, אחרי דיון ממושך
הגעתם למסקנה שאינכם רואים בעין יפה את השימוש בחומרי נפץ.
אנחנו כמוכן נהגנו בהתאם להחלטתכם. התוצאה מכך היתה שמאז
ועד היום הוקמו 13 מבנים חדשים, בתים שכבר מתגוררים בהם.
יותר מזה, באמצע התקופה הזו כתבתי מכתב ליושב-הראש כאשר
הוקמו כבר 5 מבנים והבהרתי לו שלמעשה האנשים קיבלו כאן עידוד
להמשיך לבנות בתים, וזה לא רק אחמד אבו רביע. כל מה שאני
מבקש מהתושבים הוא שהם יתאגרו יחד עם מהנדס ויגישו לנהל תכנית
ואנחנו יחד נחפש דרך לאתר משהו כדי שלא נצטרך להוציא צווי
הריסה. הם הבטיחו, ואחמד הבטיח וכל מה שהצלחנו הוא שהמהנדס
בא פעם אחת לפגישה אלינו ואחר-כך לא ראינו אותו יותר. אנחנו
השקענו בזה עבודה ושום תגובה לא באה מצידם. אני חושב שהיה
כאן ניצול לרעה של הרצון הטוב של הוועדה הזו שהשבה בכנות,
ואני חושב שכך היתה צריכה לחשוב שאין זה כל-כך מכוון להשתמש
בחומר נפץ. אולם, לדעתי, היה כאן ניצול לרעה, כי היה רצון
לאשר את החוק שהוא לרעה האנשים שגרים שם מפני שהם גרים בתוך
שטח עירוני שהוא שייך לצבא. לא עוברת שם שנה מבלי שייפגעו
נשים וילדים.

זהו איזור שאי-אפשר להגיע לשם עם איזה שהוא
כלי רכב, אלא רק עם בעלי חיים. שום כלי רכב אינו מסוגל
להגיע לשם. לכן, אני מבקש שהוועדה תשנה את ההחלטה הקודמת
בפיסקה זו ותתיר לנו באותו איזור - ובעיקר, לאחר שקיבלנו
את אישורו של הרמטכ"ל שבאותם המקרים אפשר להשתמש בחומר נפץ.

מאחר ואנחנו מדברים כבר בנושא זה חשבת
להעלות בפני הוועדה עוד נושא שמכאיב לנו מאוד, אם כי זה יוצא
דופן במשהו. קודם כל הוא יוצא דופן בבית-המחוקקים, כי זוהי
התנהגות של אנשים שהם חברי בית-המחוקקים ומעיזים לצאת באופן
גלוי נגד קיום החוק, ומסיתים את האוכלוסיה לבצע פעולות כאלה -
כולל לא רק דיבורים נגד המבצעים המוסמכים של חוק התכנון והבניה
של המדינה. לדברים אלה יש השלכות ובעיקר, כאשר ישנה
התעלמות מביצוע החוק, הרי דבר זה מותר גם לעובדי מדינה, ולא
רק לאלה המוצלפים על-ידיכם. קודם כל בבית שלכם לא יתכן שיהיו
חברי-כנסת שיאמרו דברים כאלה.

חיו"ר - י. תמיר: קיבלתי ממך קניג נתונים ונתתי דעתי על
התבטאויותיו של חבר-הכנסת זועבי בדבר
אי-קיום חוקים במדינה; ואכן, חבר-הכנסת זועבי אמר דברים
המעודדים הפרות כאלה והפרות של נוהלים ותקנים. לאחר שקיבלתי
ממך קניג את החומר אני חושב לפנות באופן אישי ליושב-ראש הכנסת,
כי אין זה מתפקידה של הוועדה. אבל לא יתכן שועדת כנסת תוציא
מסקנות, ביקורת לגבי סדרים ותקנים, כיבוד החוק ונתיגה בהתאם
לכך; ובא חבר-כנסת אחר ואומר: תזרקו את כל הדברים לסל. אני
גם אשתדל לתת לדברים פומבי, כדי שהציבור ידע על כך.

דו"ח מבקר המדינה דן בשתי נקודות חשובות:
סבריה ונחריה בהן ישנן הפרות חוק הבניה. שני ראשי הערים היו

היו"ר - י. תמיר:
נוכחים, ובהזדמנות זו כללתי את כל ההשלכות שישנן לבניה בלתי מרוסנת המעשיר אנשים בודדים על חשבון הציבור. דברים אלה לא היו מכוונים לזרוע המבצעת אלא לראשי הערים שלקחו לעצמם את הזכות לחלק אדמות ציבוריות להקמת בתי-מלון לצרכי משקיעים פרטיים. אנחנו הפסקנו את מתן האדמות על חוץ חים כאשר מסרו אדמות לפאלוד, כי הרי ראש העיר קרא ליושב-ראש הוועדה של מבקר המדינה ואמר: אני מודה שכל הביקורת שנמתחה עלינו צודקת. לאמיתו של דבר, ראש העיר האחר דיבר בצורה ירחמיאלית מאד ואמר שהם בונים את הארץ.

ב. צ. קשת:
אינני מסכים בכל מאה האחוזים להצעתך של חבר-הכנסת תמיר לגבי תכנון הבניה במדינה. אבל זהו פרק נפרד. אבל טוב שיש לנו אנשים כמוהו המושכים לכיוון אחד עד הסוף, ואנשים כמוני המושכים לכיוון אחר, ואז מקבלים משהו באמצע, ובעיקר, אני אומר את הדברים האלה כאשר אני חושב על ירושלים.

כאשר אנחנו מדברים על הבניה בערב-אל-סאוועד - אני הייתי בין אלה שחמכו בהפסקת הבניה הבלתי חוקית. יחד עם זאת, הייתי בין אלה שצדדו באי-שימוש בחומרי נפץ. אולם, לאור מה שאנחנו שומעים כאן היום, יש לי הצעה:

יושב-ראש הוועדה פלוס חברי הוועדה יצאו למקום יחד עם נציגי הממונה על המחוז, ולאור החרשמותם, מיפח הוועדה את כוחם לשנות את ההחלטה בקשר לשימוש בחומרי נפץ. זאת אומרת, שאם הם ייווכחו שהאינפורמציה שקיבלנו מן הממונה על המחוז היא נכונה ואין אפשרות אחרת להרוס את המבנים, ויש להם את ההסכמה והברכה של שלטונות הבטחון - אנחנו מייפים את כוחם של נציגי הוועדה לשנות את ההחלטה.

ג. אליעד:
עקרונית, אני מסכים להצעתך של חבר-הכנסת קשת. אולם, אני רוצה לומר שאם זוהי בעיה בטחונית - זהו דבר בפני עצמו. אך אם אין זך בעיה בטחונית - הרי אין מקום לפשרות ולמקח וממכר. אני אמנם קרוב יותר לדעותיו של חבר-הכנסת קשת. אבל אנחנו צריכים להיות מאושרים שיש לנו אנשים כמו חברי-הכנסת תמיר ובארי, כי אחרת אינני יודע מה היה קורה במדינה.

ברור שישנה בארץ מציאות מסויימת ויש להתחשב בה, אשר חלק ממנה הוא השטח הערבי. מתוך ניסיוני בסקטור זה קשה לי להאמין שאפשר יהיה להחיל על הסקטור הזה את חוק הבניה כפי שאנחנו מבינים אותו. מתוך כך, אני שואל את עצמי אם אין זו שגיאה שאנחנו רוצים להלביש על שבטים אלה את המאה העשרים ואחת כאשר הם עדיין חיים במאה השתיים-עשרה. זוהי בעיה מורכבת, כי גם בסקטור היהודי יש צורך להתחשב בנתונים מסויימים. אמנם, אי-אפשר לשנות את החוק במלואו ויש להתקשב בסקטור הערבי, ובעיקר, אם אין זה פוגע בענין היסודי של המדינה ונזעניני הבטחון והכלכלה. אנחנו צריכים להסתגל לרעיון שבאיזור מסויים איננו יכולים להשיג את המיצוי הסביר של החוק הזה.

פה אני רוצה להשתכנע מהם הנזקים המיוחדים מאי-ביצוע החוק. (י. קניג: אני רוצה שהם יהיו אזרחים שווים). פה אני חולק על דעתך, כי אם הם אינם רוצים לקבל את השירותים שיאכלו את הדייסה שהם ביטלו. אבל אני בכל זאת חושב שמדינת ישראל עושה את הדברים בצורה המתרחקת מהמקובל, ובעיקר, באיזורים מסויימים, כי אם בכפר מסויים לא עובר כביש - שום דבר לא יקרה למדינת ישראל, או אם הכביש יוחר צר מכפי שצריך להיות, כי דבר זה היה מביא לפחות היכוכים עם האוכלוסיה הערבית. אינני רואה את החכמה הגדולה לכפות את התכנון המודרני על הכפר הערבי; וזאת כדי להפוך אותם לאזרחים שווים - אם הם אינם רוצים, תנו להם להיות כפי שהם רוצים.

י. בארי:
בפתח דברי אני רוצה לחלק מחמאה לאנשי
הממשל שמגלים יחס להמלצות והחלטות
הוועדה ובאים לוועדה ומבקשים שינוי עמדה מזו שנקטתם לפני
כך וכך זמן.

אני חולק על דעתו של חבר-הכנסת אליעד
ולא ארחיב את הדיבור לגבי עקרון שלטון החוק ומשמעותו בחיינו
החברתיים. אולם, רק יחס לתופעה ספציפית זו אומר שלא תמיד
גישה ליבראלית והומנית מתפרשת כחזות הכל, כי יש המפרשים
אותה כחולשה בלתי מתאימה, וספק אם המקרה דנן הוא המקרה
המתאים. ומאחר ואיש אינו מפקפק במהימנות האינפורמציה
שניתנה, כי מאז הפסקת השימוש בחומרי נפץ נבנו 13 מבנים
חדשים. אינני רואה מנוס מלקשור את השינוי במדיניות עם התופעה
הזו.

לכן, אני אישית חושב שיש להעתיך לבקשתו
של מושל המחוז. אבל אין זה מונע מלקבל את הצעתו של חבר-הכנסת
קשת לצאת למקום ולבדוק את הדברים.

היו"ר - י. תמיר:
אני יכול להבין לבקשתו של מר קניג
באשר יוצרים כאן מצב של איפה ואיפה,
ובעיקר, כאשר אנחנו יודעים איד מתנהלים החיים במדינת ישראל.
לכן, יש לומר שהדבר אסור לגבי כולם ודין אחד לגבי כל אזרחי
מדינת ישראל. אם לא ננהג כך - תהיה אנרכיה. ברור שאם
מקימים מלון על חוף הים בנחריה על שטח ציבורי והתושבים
מתמרמים - זה דבר המור יותר מאשר הקמת מבנה מסויים במרומי חרי
הגליל. אבל אי-אפשר לחלק את החוק לשניים. אני בעוד שלושה
שבועות יוצא לסיור בין יומיים באיזור שם ואני מוכן להתקשר
עם חבר-הכנסת אליעד וכל חבר אחר שירצה לצאת לסיור. לאחר מכן
נביא את המסקנות לטיכום לוועדת הפנים.

י. קניג:
שמעתי את דברי חבר-הכנסת אליעד ונחמח לי
שיש בהם יותר מאשר קצת מן האמת; יש
בהם הרבה מן האמת המקובלת על אופיה של אוכלוסייה זו. אבל דווקא
משום שאנחנו מתכוונים לאותו דבר כאשר אנחנו מדברים על
המנטאליות ועל אותה גישה, אשר במקרה הקונקרטי, נדמה לי,
שהיא שגויה. אם אותי אישה מעניין איד מדברים אתם, וללחטוטי
הלשון יש ערך רב, חרי אצל אנשים אלה יש גם ערך רב להתנהגות,
והתנהגות שאיננה מוחלטת ולא הוכיחה את עצמה, חרי המציאות
מוכיחה שלמטרה שיש לבצע את החוק - יש ערך. אלה היו בדיוק
דברי ההסבר של היושב-ראש. אני רק יכול להיות שמח שהנושא
הובא לתשומת לב. אני חייב לומר שאותי מעניין הענין עצמו יותר
מאשר כל הנושא של אכיפת חוק התכנון והבניה. באיזור שלנו,
בתקופה זו החוק איננו מתבצע ואני רק מבקש שזה יהיה ברור.

היו"ר - י. תמיר:
סיכמתי כבר עם שר הפנים ועם מנכ"ל
משרד הפנים שנקיים ישיבה בתחום התכנון
ובענין ביצוע חוק התכנון והבניה.

ב. צ. קשת:
אולי נוכל לקבל חומר רקע לפני הישיבה
בעניני תכנון?

היו"ר - י. תמיר:
היה כאן הממונה על מחוז המרכז, מר חירן,
וסיפר דברים ממש מזעזעים הנעשים בסקטור
היהודי, שלדעתי, הם הרבה יותר חמורים. עכשיו אנחנו שומעים
על מחוז הצפון - אולי אנחנו ננסה לעשות קצת סדר.

י. קניג:
באיזור שלנו יש למטרה בעיות או בייקטיביות
חמורות הרבה יותר מבחינת סדר העדיפויות.

י. קניג:
 כך שמטבע הדברים אנחנו די מוגבלים וקשה לבצע את פסקי הדין. משום
 כך אני אומר שהחלטה שלכם מעכבת את המשך הביצוע ואנחנו נכנסים
 לפיגור, כי עד אז לא מתבצע שום דבר. אולי נוכל להשיג לסיור
 שלכם הליקופטר, כי לשם אפשר להגיע רק על גבי בעלי חיים. שם
 זה ממש התפרסות ולא עוברת תקופת אימונים מבלי שיופגעה נשים
 וילדים, כי הם נמצאים בתוך השטח הצבאי. (ג. אליעד: איך
 קרה שהם הספיקו לבנות 13 מבנים חדשים?) אנחנו תופסים מצב
 מסויים, מוציאים צו הפסקת בניה והם הולכים הביתה וממשיכים
 לבנות.

היו"ר - י. תמיר:
 אני רוצה לסיים את הפרק הזה ולספר לכם
 עד כמה הציבור, אפילו כימים קשים אלה,
 בא לשמוע דברים הנוגעים לאיכות הסביבה. אתמול הייתי באסיפת
 תושבים בתל-אביב בנושא זה. היו שם זוגות צעירים ואמרת לי להם
 שאני מתפלא שהם באו לאסיפה כיון שעכשיו בטלביזיה ישנה התכנית
 של "ניקוי ראש". על כך הם השיבו ואמרו שאתה אינך מתאר כמה
 אנחנו דואגים דאגה חמורה לעתיד הילדים; וברגע זה הכניסה לי
 המזכירה של מרכז השלטון המקומי שה"יולה" תעסוק בענייני
 אורבניזאציה ואיכות החיים. הנושא הזה הפך לנושא מרכזי ובינלאומי
 ואנחנו לא נפתור אותו כל-כך מהר בארץ.

2. תהליכות בצפת:

מ. בן-פורת:
 חרף ההודעה והמכתב מיושב-ראש הכנסת שבאה
 כתשובה למכתב ששלח עורך-דין נחשון בו הוא
 מתלונן מדוע לא הייתי בוועדה; השבתי לו שהוא בוודאי איננו
 מכיר את סידרי הוועדה וכדאי להסביר לנוכחים שחברי-הכנסת מציעים
 עשרות הצעות לסדר-היום בנושאים שונים והיושב-ראש אינו יכול
 להתאים את הנושאים לזמנם של חברי-הכנסת, והדבר קרה בישיבה
 הקודמת. אבל זאת מפני שאני גם חבר בוועדת החוץ והבטחון, ולצערני,
 אינני יכול לשבת בשתי ועדות בבת אחת.

אשר לעצם העניין - הרב גדליהו מתרעם עלי
 מדוע העליתי את הנושא, ומדוע לא שאלתי אותו לפני שהעליתי את
 הנושא. אזי, אשר לנושא עצמו מנקודת ראות בית עבו - רבים
 יודעים את חשיבותו של בית עבו וכתכנון המפורט נחצוהו החצוה. אני
 יצאתי נגד העניין הזה. אמנם, אנשי בית עבו לא אמרו לי מלה על כך.
 אבל אני אומר, חרף נקודת ראותם יש לראות שיתוקן התכנון ולאפשר
 שהבית הזה ישאר שלם. זהו הנושא העיקרי.

אשר לגבי חבורת ברצלוב - אני רואה את הנושא
 הזה כמשני, כי אינני מכיר את כל הפרטים. והואיל והדברים האלה
 מחייבים עימות, הרי אצלי זה נושא משני.

מ. הכהן:
 אינני יודע את דרכם של חסידי ברצלוב שהיא
 זרועה מוקשים, אולי משום שאין להם רב
 המסתובב בתוכם, כי מה שחיה בהצעתו של חבר-הכנסת שריד ועכשיו
 הדבר הועבר לוועדה - היו צריכים לברך על כך, כי אם יש מפעל
 שנעשה באופן טבעי, או על-ידי האנשים המתאימים, והכוונה
 למפעל הזה של חסידי ברצלוב צריכה לברך על כך; כי האם יש
 מישחו שיוודע מה זה הארי, מה זה בית הארץ? נמצא כאן אתנו
 ד"ר תמר שהוא יותר מוסמך להגיד אם קיים בית הארץ בצפת, או
 איננו קיים. אני חושב שיש כאן התפללות לסכסוך שכנים שהפך את בית
 הארץ לנקודת המחלוקת והוא איננו שייך לענין בכלל. לכן, כאשר
 אנחנו דנים על בית הארץ בהקשר לשיכון חסידי ברצלוב אינה קיימת
 השאלה של הארץ, של החורבה. אם הדברים טרם נאמרו - טוב
 שנאמרו ויפורסמו בהרחבה.

ב. צ. קשת:
 אני שוב מצטער שלא הייתי בישיבה הקודמת.
 אבל אני חושב שפה נעשה עוול גדול לצפת על-
 ידי העלאת הנושא הזה לסדר-היום של הכנסת. אני מכיר את צפת מן

ב. צ. קשת:
היום השני שהגעתי ארצה ושנים הייתי שם בסביבה. כל פעם שהייתי מגיע לרובע הזה של צפת דאב הלב. צר לי להגיד שבין השמירה על המקומות המקודשים ובין הצעתו של חבר-הכנסת שריד אין ולא כלום. אני מאד מאושר שנמצא חבר-כנסת צעיר שיצא למרומי הגליל לגור שם. אבל יש גבול מה שיכול גם חבר-כנסת להרשות לעצמו. כי אחד הדברים היפים ביותר שיכולים לעשות לשם קידום הגליל וקידומה של צפת זאת הפעולה שנעשית על-ידי חסידי ברצלב ובאים באמצעים עצומים לעשות זאת. אזי, כאשר באים להחליט מי דואג לקדושי ישראל ולמקומות המקודשים לישראל ברצלב, או חברי-הכנסת שריד וקשת? אני נותן את הקרדיט לחסידי ברצלב. אני לא הסתפקתי רק במחשבות, אלא עברתי גם על החומר שקיבלנו ובדקתי את הדברים בשיחות ובעיון בהם. אזי, אני אינני אדריכל. אבל עוד לא ראיתי תכנית שתשחזר את המקום הקדום באופן שיתאים למה שהיה קודם מבלי לאבד את הצורה שהיתה קודם לכן. אני משוכנע שזה כרוך בהוצאות, כי אחרת אפשר היה לבנות בצורה יותר פשוטה; עד כדי כך שחסידי ברצלב גם לא פנו לאף אחד שיעזרו להם להקים - דבר שאיננו מקובל, ובעיקר, כאשר למקום כמו צפת ישנה עדיפות א'. אני חושב שבמקום שיסנה עדיפות א', והראיה לכך שגם זוגות צעירים יקבלו שם את ההטבות הגדולות ביותר ומקבלים ממדינת ישראל מיליונים. שם אני מבין שהפעולה נעשית על-ידי יהודים שהחליטו בכל כוחם ליישב את הגליל ואת צפת.

אזי, מבלי לשמוע מה שהיה במקומות האלה קודם ובטרם יישמעו הדברים היום, אני מוצא לנכון להגיד לפני האגודה הזו: אני כולי אתכם, ואעשה הכל כדי שהתכנית הזו שהיא לפאר תוצא לפועל.

ס. מנדל:

אני רוצה למחור סקירה על המסגרת שבה פועלים. הקו הכחול הוא התחום של צפת העתיקה שהרשות לבינוי עוסקת בשיקומו. הכתם הצהוב הוא התחום שיועד לבניה החדשה על-ידי מתכננים שקבעו את מסגרת התכנון לפרוייקט הזה. יש כאן עוד סימנים כתומים - כאן קיבלה על עצמה האגודה נחל נובע לפעול בכל התחום הזה, כאשר המסגרת היתה והרשות אכן מתכוונת לשקם בנינים באיחוד הזה. הכוונה היתה לאיזור התחתון שבין הצדיק הלבן ובין בית האר"י. כאן כתוב שזהו בית-הכנסת של האר"י. השטח הזה ניוזק קשה במשך השנים, הוזנח. רק לפני 4-5 שנים חזרו לשם תושבים שפוזנו ורוב הבתים נהרבו. השטח הזה יועד לבניה חדשה. השטח הזה הוא הגדלת בית-הכנסת הצדיק הלבן ובית-הכנסת של האר"י.

מכיון שהאיזור שישוקם יועד כרו בו לבניה חדשה, הרי הגישה שלנו לתכנון התבססה בעיקרה על השתלבות במרקם העירוני והאורבני הקיים. לכן היה ברור שאין זה מקום שיועד לבניה של 6 קומות, על עמודים, עם פנטהאוז, אלא היה מדובר על בניה חדשה בפירוש שתהיה משולבת במרקם ולאן דווקא מבחינת התכנון החיצוני של סורגים, למשל, אלא מבחינה מהותית של התכנון תהיה משולבת במרקם העירוני הקיים. אזי, אם לדבר על ארכיטקטורה, הרי לא מדובר על ארכיטקטורה גדולה בצפת, לא מדובר על ארמונות שהיו כאן, כי לא היו קיימים, אלא היה מדובר על אורכים ארכיטקטוניים שהם בתחום של קנה המידה בגודל של קוביות.

החומרים שמהם נבנה את הבתים האלה - השתדלנו לשמור על החומרים שמהם נבנו הבתים, כמו אבן. אנחנו נעבור לתכנית האחרת ותוכלו לראות את המערה של הצדיק הלבן ושל האר"י. צורת הבינוי כאן אינן דרקטיבאניאלית, אלא תוצאה של מרקם מדרגות שמתפשטות ועולות במעלה הגבעה בדומה למרקם שקיים היום בצפת. לא ניסינו לחקות בתים ישנים, אלא ניסינו לבנות בתים חדשים, אפילו באותו ההגיון והאופן שעובר במדרגות ומגיע עד לאיזור החדש. אבל כדי שהאיזור החדש לא יקבל "שוק" שמקבלת הבניה, הרי תהיה כאן הבניה מאבן מקומית כמו שבונים בצפת ובירושלים, בניגוד לבתים הקיימים היום הבנויים מאבן ובוץ, אלא זו תהיה אבן ויחיה שם רווחים כדי למנוע רטיבות.

ס. מנדל:

החתך הממוצע הוא כזה שעולים במעלה חדר בין 2-3 קומות כאשר השטחים המקווקוים אלה בתים עם גגות רעפים והאחרים - עם גגות שטוחים. ישנה כאן אי-רציונאליות ואי-סדירות טבעית, כי אנחנו ניסינו לשמור על רוח הדברים על-ידי כך שבחלק מהבתים הגגות הם רעפים ובאחרים - הגגות שטוחים.

זה מבט מהגבעה הדרומית, מבט לשפת בית-הכנסת של האר"י והצדיק הלבן. למעשה, זוהי שכונה חדשה, ואלה בתים ישנים, כי המבט הוא מהגבעה הדרומית. אנחנו מדאים כאן גודל הקוביות שהשתמשנו בהן, ולמעשה, זוהי חזרה על סדר גודל של הקוביות הקיימות.

בסילואט של העיר אנחנו רואים את קו זרעם, כאשר כאן וכאן רואים מספר בתים שקיימים בשטח ושאותם לקחנו על עצמנו לשמור ולשקם.

חיו"ר - י. תמיר : מהם הנתונים העובדתיים לגבי האיכלוס, לגבי השירותים והסידורים החיוניים כמו: סלוק הפסולת, נקיון? באיזו מידה התכנון משתלב בנוף הצפתי, האמצעים והגורמים לריכוזי התנועה של האוכלוסייה. אני אמנם אינני מכיר את המספרים, אבל איך אתם חושבים לפתור את בעיות התחבורה, כי המקום תלול והגישה תהיה די רצינית.

ס. מנדל: ישנו כאן חכמיש של בית הקברות הצבאי. מכאן ואילך המדרגות יורדות למטה. החכמיש מתוכנן להמשך ולעלות למעלה. גישת הרכב לשכונה תהיה בצורת מלקחיים. כאן ישנה חדירה תת-קרקעית לכ-35 כלי רכב ומן הצד השני ישנה חדירה, וישנה עוד חדירה כדי למשוך אספקה. לשם תוכלנה להכנס 5-6 מכוניות ועוד מספר מקומות חניה. בניצב לבתים האלה אין שום חדירה של כלי רכב ללב השכונה טכנית ופיזית. פיזית, אמנם ניתן היה לחתוך כאן - זה בדיוק מה שלא רצינו לעשות. אנחנו מנסים להחזיר בפעם השלישית או הרביעית מה שנתרא "מנחת שירותים" שהתחילו בה בתחילת המאה בצרפת - זהו דבר חיוני במסגרות האלה. אנחנו קבענו בתכנון מנחת תת-סמטאות אשר תכלול ברובה את כל השירותים כמו: מזם, ביוב, חשמל, טלפון וניקוז כדי למנוע את הריח-רץ המקובל, ובעיקר, כאשר כאן מדובר במרצפות ומדרגות אבן וזה לא דבר קל לפתוח. זהו דבר שיגרום נזק כבד. זוהי לא כל-כך יוזמה שלנו, כי גם הרשות לא התכוונה לכך. אנחנו לא רצינו להראות את כל החושים המחברים שישתרכבו מבית לבית לאספקת חשמל, טלפון ועוד.

אשר לאשפה - זו תהיה בעיה שנצטרך לפתור בדרך אמצעית. זאת אומרת, אם מישתן מכם מכיר את הדוגמה של יפו העתיקה, ושם יש צורת אחזקה. בתכנון ישנו שם ריכוז אשפה למספר בתים, ואת הריכוזים מורידים עם כוח אדם, עם אותה קבוצה השומרת שתתחייב לעבודה זו. אולי תהיה בזה ברכה. לא בחרנו בשום מתקן לסילוק אשפה.

המדובר כאן על כ-70 יחידות דיור, אשר הצפיפות שלהם נמוכה מן המוכרת. לפי התכנית של הרשות הצפיפות היא כ-30% צפיפות שהיא מאד נמוכה, ובעיקר, מפני שצריך לשקם בתים עתיקים, נאלצנו להוריד את הצפיפות. יש כאן גן ילדים ובית-ספר.

אשר לנושא שאנחנו מהבירים פה: הריסת הרובע העתיק, הרי אנחנו מאמינים שהפרוייקט הזה ואשר שותפים לאמונה אנשי הרשות, יהווה מנוף לא להריסת הרובע העתיק, כי כבר לפני מספר שנים קבע משרד השיכון שכדי להציל חבנין שנשקפה לו סכנה שהוא עלול לגלוש כמורד, יש לבנות חומה המעוגנת בחדר ולפנות אדמה ועפר מצידו המזרחי של חבנין. הפעולה הזו התבצעה, ואנחנו עבדנו עם יועצי הקרקע של משרד השיכון במסגרת התכנון, כדי לשחרר את לחץ האדמה מבית הכנסת של האר"י. בתכנית של הרשות שובץ

ס. מנדל:

מעבר ציבורי שעובר דרך החצר, בתוך הבתים - דבר שאנחנו
התנגדנו לו. (י. עברון: זוהי החצר שחצו בדרך והקטינו אותה).

אני הייתי רוצה שנבין את המסגרת שבה אנחנו
עובדים. שיטת התכנון באיזור ששוקם היא שונה לחלוטין משטח חולות,
כלומר, הקריטריונים שבהם מתכננים את העבודה כאשר מדובר באיזור
ששוקם הם שונים לחלוטין. הכלים האדמיניסטרטיביים והחוקים
העומדים לרשותנו, לצערנו, גם במסגרת הבניה והתכנון, וגם
במסגרת הוקדשות, אינם מתאימים לפעולה מסוג זה.

מה שקורה כאן, וזה אחד הפנצ'רים שקרו
כאן לדוגמה: מספר המבנים שאותם אנחנו צריכים לשמור נקבעו שיש
לשמור מבנים בעלי ערך מוניומנטאלי. המגמה של המסמך הזה היתה
בבחינת הנחיות כלליות למתכנן. הכוונה היתה כאן למבנה כזה כמו
של יוחנן מסוצקה ואחרים - כלומר, שם נאמר על איזה מבנים יש
לשמור ועל איזה מבנים אין לשמור. אולם, במסגרת החוקים הקיימים
ובצורה שהם פועלים וחותכים את הענין ולא משאירים גמישות למתכנן
שניגש לבנינים האלה להקים בנינים חדשים - פירוש הדבר לשנות
את התכנון. לדעתי, אם עלינו ללמוד מהדוגמה שקרתה לנו כאן -
צריכה לבוא כאן רגולציה יסודית של המסגרת שבה צריך לפעול באיזורי
שיקום, כפי שנאמר כאן על-ידי עו"ד הרשות שחוקי הרשות הם דעים.
הם אינם משאירים מקום לפעולה מסוג זה. ואני רוצה כאן לומר שלא
היינו מגיעים לדרגה כזו של תכנון אלמלא עקשנותם של חסידי ברצל
המטפלים בנושא זה למעלה מחמש שנים; אפילו כל הגורמים הכלכליים
היו עוזבים דבר כזה בחצי השנה הראשונה; ואם הם יצליחו, הרי זה
יהיה למרות, ולא תודות לעזרה של הגורמים השונים.

הייתי רוצה לגמור את דברי בהערה אקסואלית
הנוגעת לשר השיכון, אם כי במסגרתו אנחנו פועלים. שר השיכון
הכריז על פעולה לשיקום הערים הקיימות. אני חושש שלגבי ישובי
הגליל אין בתכנית החומש שמץ מן הכוונות האלה. אני חרד מהדבר
הזה; ואם לא ימצא אבא כזה כמו שיש לפרוייקט הזה, הדברים
כלל לא יוכלו לצאת לפועל.

היו"ר - י. תמיר: כדי להשלום את הסיקור המקיף, רשות הדיבור
למר עשני.

י. עשני:
אנחנו מטפלים עתה בבעיה כאובה מאוד. אני
שמעתי מהאנשים הללו וכל הוועדה בוודאי
זוכרת שבצפת היתה תמימות דעים אידיאלית וההרגשה היתה שצפת נהרסה
בשנת 1971, בדיוק 400 שנה להולדת האר"י, כי זה מה שעשתה חברת
"נחל גובע". בראשית דברי, אני רוצה להזמין את כל חברי הוועדה
לצפת ואזריך אתכם בשטח, ואחר-כך יהיה טעם לדיון.

אני מקווה שמתכוונים לשחזר את צפת העתיקה
ברובע שניתן לשחזר. אזי, התחלת הפעולה היתה ללא כל רשעה,
תוך התעלמות מוחלטת מחוק והפעילו סרקטוריום ופגעו בילדים ונמחקה
גזרה מביתו של האר"י, עד לבית-הכנסת ברובע העתיק והרובע הספרדי.
בצפת, ישנם שלושה בתי-כנסת על שם האר"י - בצפת העליונה,
ברובע העתיק שבחלקו נבנה בחר בתוך מערה בגובה של מטר וחצי טבעי
שבמרכז הזה כל התלמידים רצו להסתופף בצל רבם, וכך היה.
סרקטור עלה מביתו של האר"י לכיוון בית-הכנסת. כאשר שאלתי את
מאיר: מה עשיתם. על כך הוא השיב לי שמדובר על כך כבר שנים,
וזה בהתאם לתכנון ויש הרשאה לכך. שוב חזרתי ושאלתי וענו לי:
אל תדאג.

לפני כחמישה שבועות פנו אלי, היה זה ערב
האריך פטירתו של האר"י, ואמרו לי: הורסים את כל הרובע העתיק
ואני יכול להביא את כל המיסמכים עד כמה למדתי על כך, כי אין כאן
שרוצים להפריע למישחו, ואין כאן שאלה להצדיק את מישחו, אלא יש
כאן דבר שנעשה מתוך חפזון, כי פתאום התחילו היסטוריונים רבים
לשלול את קיומו של בית האר"י. נלך לשאול את תושבי צפת.
ב-31.10.61 שמעתי שהולכים לפתח משחו. ביקשתי את הייזודי הוותיק

י. עשני:

ר. הרשל הרץ שהוא בן למעלה מ-100 שנה, לקחתי אותו ואת ראש העיר מר אברהם כהן וכאשר הם ראו מה שנעשה עם אמרו: חיינו בטוחים שמר עשני שומר על הבית. באנו לביתו של הרשל שמס והוא ילמד אותנו לקח. הוא אמר לנו, אל תתנו להרוס את בית האר"י וחראח לנו היכן היתה המקווה שלו. המקווה עדיין קיימת והיא נמצאת מעבר לכביש. זוהי המקווה שהיה משתמש בה בערבי הג, לעומת המקווה האחרת שהיה משתמש בה לצרכי יום-יום, והיכן הברכה שהיה טובל בשעות היום.

נוסף לכך, התושבים הספרדים והנשים הספרדיות האדוקות של צפת המוזילות דמעות בין הנדבכים כי זה היה מקום מקודש על תושבי צפת. אולם, עברה הקדושה ונפגעה המקווה, ונפגע בית-המדרש הצמוד לבית האר"י והיהודים לא ידעו מה לעשות. כתבו תזכיר גם לרב קניג ואמרתי לו שאני רוצה להוריד אבן נגף מרגליך וביקשתי רק דבר אחד שלא לפגוע בעיר העתיקה.

בספרי האחרון שיצא בשנת 1963 עוד לפני

שחסידי ברצלוב באו לכאן הצביע האיש ברגלו על ביתו של האר"י, וכאן היתה הישיבה של האר"י, וכאן החצר וברכת השחייה שלו.

היו"ר - י. תמיר:

בישיבה הקודמת אנחנו קיבלנו מושגים ברורים לגבי המקומות. (נ. אליעד: אני מבין שראש העיר עמד על כך שהבית הזה ישוקם). מכל מקום, אין בעיית המגורים עומדת לדיון, כי אין כאן תילוקי דעות.

י. עשני:

ישנו צאצא ממשפחת האר"י, זושא לוריה והוא כותב מה היה שם. לא אקרא את המכתב. אבל הוא כותב בו על רובע המקובלים, האר"י ז"ל. כן הוא כותב מה היה ליד הבית של גוריו של האר"י. הוא מזכיר אתר' שלמה אלקבץ שגר בצפת - כל בתיהם נחרסו. אזי, על מה המלחמה? על כך שטרקטור נשלח על-ידי חב"ת, נחל' נובע" להרוס את המבנים העתיקים שהוקמו אחרי גירוש ספרד שהיה בשנת 1492. היסודות עדיין נותרו. ישנו ספר על חורבות ירושלים ושם כתוב גם על חורבת האר"י שזו היא סמוך לבית-הכנסת שלו. על עתיקותו של האיזור כתוב באוצר מסעותיו ועל בית האר"י שקיים והיסוד ישנו. אזי לאחר שהלכנו מאותו ר' הרשל שמס שלח מר יהודה מכתב שכל מי שבונה בצפת העתיקה - יבורך. אבל יש להתחשב באופיו של המקום. ועדת הסקר קבעה וועדת בינוי החזרה וכתבה בפירוט שיש ערך כלכלי, היסטורי, עירוני וארכיטקטוני למקום. אזי, לא יתכן ש-70%-80% מהבתים האלה ייעלמו מהאופק.

לצערי הרב, בתכנית החדשה לא קיימים

המבנים העתיקים בשעה שאגף העתיקות חכיר בכך שזהו איזור מיוחד במינו ו-13 המבנים העתיקים צריכים להשמר. מדוע נחרסו הבתים האלה למרות ששוב חזרו ואמרו שאסור לגעת בהם, כלומר, 3 בתים מתוך 13.

אשר לתכנית עצמה - גם בישראל ישנם

זרמים אורבניסטיים, אבל רובע המקובלים שאותו משפצים עכשין - למה יש צורך לשחזר אותו? הוא נמצא בבעלות העיריה וכל יהודי יכול לבוא לשם. (היו"ר - י. תמיר: ראש העיר ש-13 הבתים ישארו). בינתיים 3 בתים נחרסו כבר. אבל השאלה הנשאלת היא שאלה הם 13 בתים מבית האר"י והם נמצאים בבעלותה של העיריה, ובעיקר, כאשר מדובר על מחקר וכל מה שנכתב על האר"י, הוחלש לתת תוקף בתנאים הבאים, ודובר על 13 הבתים והוועדה המחוזית אישרה זאת. בינתיים אין מתכננים את בית האר"י והמלחמה היא בעד השחזור. כאן אני רואה לנגד עיני את אסתר קאנאדח שיש לה 24 ילדים, כיצד היא שכבה תחת הטרקטור ולא נתנה להרוס - איך נקרא לפעולה הזו? וזה נעשה כאן בצפת של האר"י שבא לתקן את העולם. אזי, למה לומר שזה אשכנזים בלבד? היתכן דבר כזה במדינת ישראל? ברור שכל אלה הרוצים את טובתה של צפת - יבורכו וכתוכם חסידי ברצלוב וחייתי נושא אותם על כפיים. אבל אני מרגיש

י. עשני:

שאלו לי מנוחה, ואפילו אימו עלי במשפט. אבל האד"ר הולך לפני ציבורנו, הוא וגוריו. לכן, אני מבקש מהאנשים הרוצים לבנות לתת טיוע כשם שנלחמו האחרים ורוצים לבנות בדיוק לפי התכנית. אבל אנחנו ארץ קולטת עליה. האם שוב פעם נקים מחיצות של גיטו ולא נקים רובע הומוגני. אנחנו חייבים לבטל את המחיצות האלה - על זה המלחמה שלנו.

אני מזמין את חברי הוועדה לצפת ואעמיד עצמי לרשותכם. אני מודה מאד.

ד. תמר:

אחד הדברים הידועים בתורת האד"ר היא תורת הצמצום. אולם, עד לפני 10 שנים השבנו כולנו כמו מר עשני. לפני שבועיים הלכנו מר קניג ואנוכי לזאב וילנאי והוא אמר שמעולם הוא לא הדריך ואמר שזהו ביתו של האד"ר. משך הדתות אמר שיש שם מלע החורבן. ישנו מקור יחידי מאמצע המאה ה-18 בספר "אהבת ציון" של אברהם יער אשר אומר, כי מר בנימין שהיה גזבר מראה את מקום בית-הדין של בית האד"ר. החיד"ש אף הוא היה הזקן היחידי שאמר שהמקום שאתה עומד עליו הוא בית-הדין של האד"ר; וכשיצא האיש ואמר שאבק השדיפה נסרו את אויר הבית שהפך לתל עולם. בדיוק גם זה לקוח מהמסורת.

ישנה מסורת אחרת שהיא מסורת מדוייקת שהיא מקום לידתו של החיד"ש שזקני העיר מראים את חצר האד"ר כמקום לידתו של החיד"ש. אגב, כולנו יודעים שישנה מסורת על חסידי ברצלוב שנפטר בנו של ר' נחמן מברצלוב היה זה בגלל שהוא גילה סודו; וכן הדבר לגבי בן בנו של הנפטר - הכל קשור באותם חסידי ברצלוב. יש לנו חומר משנת 1754. כן יש לנו חומר ש-5 שנים לפני הרעש של שנת 1837 נאמר שם שהכל הרב, ויכול להיות שאם זהו מקום בית האד"ר הוא גם כן הרב. אבל יכול להיות שהוויכוח הוא לא לגבי בית האד"ר. אמנם מר עשני בקי בכל המסורת שבאים לבכות על קברו של האד"ר. אבל אין בשום מקום מקורות על מה שהוא סיפר, וזו לא עדות. בכל המקורות לא מצאנו שבאים לפקוד את המקום והוא מעולם לא שימש כמקום קדוש. בר-יוסף אף הוא אמר לא פעם כשבא להסביר את הדברים שאין האתר קשור עם קבר האד"ר ועל בית-הכנסת התחתון ובית-הכנסת העליון - הנקודה הזו איננה נקודה ומה שאמר מר עשני שמסורת המקובלת היא ללכת למקום הזה, הרי אין שום יסוד לכך במקורות ההיסטוריים. יכול להיות שישנן כמה זקנות שבאות לבכות שם.

היו"ר - י. תמר: הדיון בוועדה הפנים הוא לגבי התכנית לשיקום הרובע העתיק. אנחנו לא נגלוש לנושאים אחרים יתר על המידה כמו: הרקע ההיסטורי והפילוסופיה הדתית, אלא נדון לגופם של דברים שהם בני זמננו, כי אנחנו רוצים להניח מסקנות על שולחן הכנסת לגבי העובדות המונחות לפנינו. אם הדבר אפשרי - בבקשה, כי אין מחלוקת לגבי הנושא של בית האד"ר.

ג. תמר:

כשדיברו אתי בפעם שעברה אמרו לי שזה יהיה דיון לגבי המקום שהיה בית האד"ר. יכול להיות ויכוח אם האד"ר קדוש. אבל לא יכול להיות ויכוח שזה בית האד"ר (שהוא הרב לפני 1760).

היו"ר - י. תמר:

איש לא ערער על כך. אולם אני רוצה לומר למען ההבהרה: אנחנו מופקדים על אותה התכנית שהובאה בפנינו המדברת על שיפור האתרים ו-13 חמבנים, ביניהם בית-הכנסת של האד"ר ולא ייפגע אף בית המיוחס למקום מגוריו של האד"ר, בין אם זה יהיה 3 מטר לכאן, או לכאן.

י. עשני:

אני קובע באמונה שלמה שזה בית האד"ר וכאן כל החצרות שלו.

ד. תמר:
גבול להיות שהוא גר בסביבה. אבל לומר
שזה בדיוק הבית ואסור לחרוס אותו ויש
להפוך אותו לחל עולם - זה קשה להגיד.

ג. צ. קשת:
אני הקשבתי קשב רב לדברי ד"ר תמר, כי
רצוי ללמוד את הדברים. אני חושב שיש
להפריד כאן בין שני הברים: א) האמת ההיסטורית - כאן יש
ויכוח בין המלומד לבין איש צפת; ב) מה אנחנו רוצים לעשות
בצפת. אזי, עד כמה שאני הבנתי, חסידי ברצלוב אינם מתנגדים
להשאיר את האתר בין אם הוא היסטורי לפי דבריו של איש צפת ובין
אם לאו - לפי דבריו של ד"ר תמר. אולם, ברור שיטנו קבר בארץ
ומתקיימת לשם עליה לקבר הזה. במובן זה אני מסכים לעמדתו של
חבר-הכנסת אליעזר, כי זו עובדה. אבל אם אנשי ברצלוב אינם
מתנגדים לזה - למה לפגוע בכך. אני חושב שאני יכול להביע
בשם חסידי ברצלוב שהם אינם מכחישים שהיה אר"י קדוש, ובשם
אני יכול להגיד שאם זה היה בדיוק כאן או לא - נעזוב את
הוויכוח הזה, ובעיקר, אם נשמור על האתר הזה ונדאג לפיתוח
המקום.

לכן, אני מציע שנתייחס לגופם של הברים:
האם אנחנו מחייבים את התכנית הזו של האגודה הזו, האם אנחנו
עומדים על כך שמספר מבנים צריכים להשמר, כפי שהדבר נקבע
על-ידי הוועדה המחוזית? לדעתי, בצורה כזו אנחנו יכולים להתאחד
מבלי לפגוע באף אחד, חס וחלילה ולהכניס הפרדה בין האשכנזים
לספרדים.

י. דוידוביץ:
מכיון שעל סדר-יומה של הוועדה המחוזית
מונח הנושא הזה ואנחנו עומדים להתכנס
ביום ב'. האם אנחנו יכולים לתת את האישור לוועדה המחוזית
כבר ביום ב' על שמירת 13 המבנים והפיכת בית האר"י למקום ציבורי
בניהול ובחשגחת העירייה?

היו"ר - י. תמיר:
ליום ב' זימננו את ועדת הפנים לדון בהיתר
הבניה בתנאים שנאמרו. באותה ישיבה,
בין היתר נקבעו הדברים לגבי בית האר"י, למרות חרות הדעת,
ישוקם האתר המיוחס לבית האר"י במסגרת 13 המבנים ולפי בחירת
עיריית צפת. אנחנו בזמנו כבר החלטנו שזה יהיה מקום ציבורי.
אם זה יהיה באותם התנאים שהתחייבה הוועדה המחוזית - על כך
החליט הוועדה המחוזית, אבל תשחה את הדיון.

ג. אליעזר:
אינני יודע אם הרובע הוא ספרדי או לא.
אולם, אני מפנה את תשומת לב יושב-ראש
הוועדה שאנחנו בכל זאת עוד לא שמענו את כל הנציגים האחרים, ולו
רק למען הזהירות יש לשמוע אותם ולתת להם אפשרות לומר את דבריהם;
לאחר מכן נטכס. אני מזחיר שלא נחפז, והייתי מבקש שנעשה את
הדברים מתוך הבנה ואוירה יותר רחבה, כדי שלא ינוצר מקום לחיכוכים
בלתי נעימים.

י. נחשון:
הוועדה המחוזית צריכה לאשר את היתר הבניה,
או לא לאשר. אין זה מתפקידה לקבוע מי
ינהל ומי לא ינהל את בית האר"י, או אם זה מקום ציבורי או לא.
אני רק רוצה להפנות את תשומת לבכם לעובדה שישנו הסכם החרם בין
שר השיכון וראש העיר ומנהל הרשות שבית האר"י ייבנה, ולאחר
שהיה בנוי יש להחליט מי ינהל אותו. אנחנו הסכמנו לתת את
הסמכות הבלעדית לשר השיכון בדבר יעוד המקום ודרך ניהולו. עתה
לבוא ולעכב את היתר הבניה זה יהיה אטון לצפת, כי הרובע מתקלקל
בגשם. לכן, אני מציע שהוועדה תיתן את האישור להיתר הבניה
ותשאיר את הוויכוח על בית האר"י לזמן אחר.

צ. תירוש:

יש עדיין ויכוח לגבי כמה דברים שנאמרו על-ידי ה"ח דוידוביץ ונחשון. הוויכוח הזה הכרעתו תהיה רלוונטית לשלבים המאוחרים יותר. עתה מדובר בהכשרת השטח. אני מציע שעצם העובדה שצריך להנתן חיתוך לא ישפיע על סמכותה להשפיע. לכן, אני מציע שלא לעכב את התחלת העבודות.

א. ורדיגר:

מר דוידוביץ שאל שאלה ויש כאן הבנה לגבי הנושא. לכן, אני חושב שאנחנו צריכים לבוא לוועדה המחוזית ולעשות את הפעולה הראשונה: לתת אפשרות להתחיל לעבוד. כל הדברים האחרים יסתדרו בעתיד הקרוב. אבל אם אנחנו דוחים את הדבר - ואני מצטער שמר עשני כל-כך כועס, אבל אני מצטער צער רב, כי מספיק רק לחשוב על כמה דברים ששמעתי ממר עשני הפוגעים בקדושת צפת ומעשי "נחל זובע" אינם פוגעים בקדושת צפת. אף אחד לא השתכנע מדבריו. אני מציע שאנחנו נסכם וניתן את האישור וניגש למלאכה היפה הזו, ויבורכו כל אלה על חסיכום.

ג. אליעד:

לדעתי, זהו הפדון ויביא לכל מיני דברים.

היו"ר - י. תמיר:

עובדה היא שאיננו רוצים להתערב בהליכים המתבצעים על-ידי הרשויות הממונות על החוקים בהתאם לדין. אתם אפילו לא צריכים לשאול אותנו בענין זה, והיו כבר תקדימים בנושא שהוא למעשה מופקד בידיים הקבועות בחוק. על הידיים האלה מוטל התפקיד להחריע. מאחר והענין נמצא בטיפולנו, אני רק רוצה לבקש לדחות את הוועדה המחוזית לשבוע ימים וביום ו' הבא אנחנו נפגש ונקדים את מחצית הישיבה לשמוע את יתר העדויות ומחציתה השניה - לסיכומים.

ה ח ל ט ה:

לקבל את הצעת יושב-ראש ולדחות את כינוס הוועדה המחוזית לשבוע ימים.

3. מסקנות הוועדה בענין התכנית להקמת סכר על נהר הירדן:

היו"ר - י. תמיר:

הענין לוחץ, ואנחנו רוצים להניח ביום ב' או ג' על שולחן הכנסת את מסקנות הוועדה בענין הסכר הנמצא 8 קילומטר דרומה ממוצא ההכנרת ויש להבטיח שלא יהיה זיהום של הירדן. המסקנות הוגשו מתוך הבנה בין כל החברים. חבר-הכנסת בארי ואנוכי נסחנו את המסקנות: אם קיימת הצדקה להקמת הסכר חייבים הגורמים המספלים בכך לדאוג שויסות זה לא יביא לזחמו ולגוויעתו של נהר הירדן ולהשחתת גדותיו, כי כאן ישנה אפשרות לסתום את הנהר והוא יגווע.

י. בארי:

יש איזה שהוא מאזן לגבי מי הירדן: 100 מיליון מטרים מעוקבים הולכים למוביל הארצי, 300-400 מיליון מע"ק מתאדים ו-300 מיליון מע"ק הולכים במורד הירדן. אזי, הבעיה היא הספיגה השנתית שהיא עונתית, כי בחורף אין בעיה ואז ישנה הבעיה שהירדן נשטף - הבר זה נעשה בין הישובים והם עמדו על כך מבחינת האטימה ומדברים על 15 מיליון מע"ק והם רוצים שלפחות אחוז אחד יבוא מהניצולת של הסכר. שלושת הישובים שהיו כאן הציגו את הבעיה בצורה כזו שהם היו רוצים שטיפח קייצית של הביוב המצטבר במשך 3 חודשים בשנה. לכן, יש לחוסיף במסקנות "שוויסות זה לא יביא לזחמו ולגוויעתו של נהר הירדן ולהשחתת גדותיו במיוחד בחודשי הקיץ" כאשר מי הירדן נמוכים.

ועדת הפנים
ואיכות הסביבה.
20.12.74

חיו"ר - י. תמיר:
אנחנו יודעים שכמות המים שהירדן צריך
להזנה היא אפסית בהשוואה למח ששואבים
מהכנרת. כך שעם רצון טוב אפשר לפתור את הבעיה ברוח טובה.

י. שמיר:
יש לעשות את כל הצעדים הדרושים לכך.

ב. צ. קשת:
אם אנחנו מחייבים את הקמת הסכר כיוון
שהוא ישנו - יש לעשות הכל כדי
שאותו גורם שנגדו התרעה לא יהיה קיים, כי אתה משאיר כאן פתח
לכל מיני דברים.

נ. אליעד:
אני חשבתי שאחרי הסיכום שלנו הדבר
כבר נגמר, כי לא יתכן לדון בחומר
שכבר נתקבל. אזי, מבחינה פרוצדוראלית יש כאן פגם ויש להעביר
את העניין לישיבה נוספת עם הודעה על כך.

י. בארי:
אין כל צורך בכך, כי יש רק להניח
על שולחן הכנסת ולהוסיף את המלים:
"במיוחד בחודשי הקיץ".

נוסף לכך, ישנה בידי טענה מקיבוץ
צרעה על זהום אויר ממפעל המלט שבחר טוב?

כן קיימת תלונה מצד תושבי חולון. לגבי
רעש המטוסים העוברים שם במסלול השקט. אמנם קראתי בימים האחרונים
בעתונים שהתחילו לחשוב בכיוון זה של מניעת הרעש. אבל אינני
יודע באיזו מידה הדבר יובן. יתר-על-כן, יהיה זה לאסוננו אם
התקבל תכניתו של שר השיכון, חרי זה יהיה אחד המטרדים של רעש
מטוסים במקומות האלה - אני חושב שיש לתת את הדעת על כך
בהקדם.

ב. צ. קשת:
בזמנו, כאשר מסרתי על ועדות המשנה
של המשטרה החליטה הוועדה לדון בדו"ח
הנובע מכך בנוכחותו של שר המשטרה.

נוסף לכך, פנה אלי חבר-הכנסת ט. תובי
עם הבעיה שלו - אני אבקש להכין את החומר לישיבה הבאה מתוך
הפרוטוקול ואז לא אצטרך למסור את הדברים מחדש.

חיו"ר - י. תמיר:
הוא אשר אמרתי שאנחנו עומדים עם 20
סעיפים בסדר-היום.

(ישיבה ננעלה ב-11.10).